

forklaringer af »sære ord« og specielt hollandske, franske og latinske udtryk – dette sidste vel i en realistisk erkendelse af, at de sproglige barrierer i forhold til gamle tekster ikke ligefrem kan siges at være under nedbrydning. Bogen er i øvrigt sparsomt, men relevant illustreret.

Man kan glæde sig over, at udgiveren ikke har sat et tiår af til selv på forhånd at udnytte dette store materiales muligheder for komparative studier. Dels har emnet således ikke været blokeret en rum tid, dels vil udgaven gøre nytte et decennium tidligere, end det ellers ville have været tilfældet. Men naturligvis kan Ole Feldbæks holdning til handelskompagnerne og deres historiske betydning let aflæses. Der er, som man kunne vente, tale om et temmelig nuanceret syn på disse selskabsdannelser under større eller mindre statslig dominans, der betragtes som en fase i den økonomiske udvikling. Nuanceringen skal ses i forhold til tidligere tiders firkantet liberalistiske tilrettevisning af handelskompagnerne som fejlskud og udtryk for dilettantisme på højeste plan. I forbifarten sporer man her lidt af forklaringen på, at en udgave som denne ikke så dagens lys allerede for hundrede år siden.

Anders Monrad Møller

CHARLOTTE DOROTHEA BIEHL: *Mit Ubetydelige Levnets Løb* udgivet med indledning, noter og et afsnit om portrætter m.m. af MARIANNE ALENUS i Universitets-Jubilæets danske samfunds skriftserie nr. 501. Kbh., Museum Tusculanums Forlag, 1986. 219 s. 170,80 kr.

*Mit ubetydelige Levnets Løb* blev i 1909 offentliggjort i sin helhed af L. Bobé som en slags efterskrift til »Interiører fra Frederik den Femtes hof« – et udtog var allerede få år efter Biehls død i 1788 blevet trykt i »Billedgalleri for Fruentimmere« 1793. Godt at Marianne Alenius har fundet tiden moden til at hente denne selvbiografi frem i lyset. Teksten er en ny kritisk udgave efter originalmanuskriptet og forsynet med et exorbitant udførligt noteapparat. De mange ordforklaringer virker tyngende og uforholdsmæssige. Men det er da så også den eneste lille indvending, der kan rettes mod denne udgave.

De indledende afsnit vidner om en fornem indlevelse i Biehls person. Alenius kommer i sjælden grad rundt om Biehl, der fremtræder som en langt mere nuanceret og rig personlighed, end tidligere fremstillinger af hende har vist. Men påstanden om, at vurderingen af Biehl har været præget af diskriminering af kvinde-kønnet står næppe for en nærmere prøvelse og er uretfærdig over for forfattere som L. Bobé, K.F. Plesner og Sv. Cerdergreen Bech. Alenius er ingenlunde selv ukritisk over for Biehl, men hendes portræt er gennemsyret af indsigt og kærlig forståelse for et usædvanligt menneske, der forvaltede sine pund på forbilledlig vis. »Charlotte Dorothea Biehl er hverken sand, ægte eller blufærdig. Hun er blevet taget for alvorligt. Hun er morsom ... en kvindelig klovn i det borgerlige selskab, ikke altid vittig, men med en giftig tunge«, skriver Alenius. Hvis man leder efter reelle facts om Biehls levnedsløb, er hendes selvbiografi ikke den mest pålidelige kilde. Men der er godt stof at hente for dem, som søger efter vidnesbyrd om det gamle kønsrollemønsters indskrænkende muligheder for kvinder, både som børn og voksne.

*Mit ubetydelige Levnets Løb*s værdi ligger på et andet plan. Det handler om kærlighed, den kærlighed, som tror alt, håber alt og udholder alt. Det er bekendelseslitteratur, men på hvilket niveau! I en alder af 40 år forelskede Biehl sig betingelsesløst i den 20-årige Johan Bülow, og forelskelsen holdt sig til hendes sidste åndedrag. Selvbiografien er direkte skrevet som en slags brev til Bülow, og sendt ham som fødselsdagsgave i 1787. Hendes altomfattende kærlighed til denne lunkne mandsperson er gribende. På engang storladen og nænsom, fyldt med en optimistisk vemod. Her er intet hverken morsomt eller uægte over Biehl.

I forordet belyser udgiveren en række facetter af det iøvrigt også for samtiden mærkværdige forhold, som bestod mellem Charlotte Dorothea Biehl og Johan Bülow. Det er derfor med stor forventning, man ser frem til Marianne Alenius' endnu ikke publicerede bog, »Brev til eftertiden. Om Charlotte Dorothea Biehls selvbiografi og andre breve«. Indtil da, er der kun grund til at glæde sig over den her foreliggende udgave af *Mit ubetydelige Levnets Løb*, som Marianne Alenius skal have både ros og tak for.

Kirsten-Elizabeth Høgsbro

HARALD GUSTAFSSON: *Mellan kung och almoge – ämbetsmän, beslutsprocess och inflytande på 1700-talets Island*. Stockholm Studies in History 33. Stockholm, Almqvist & Wiksell International, 1985. 320 s.

Den unge svenske historiker *Harald Gustafsson* har til det fællesnordiske forskningsprojekt *Centralmagt-Lokalsamfund* leveret flere bidrag om islandske forhold til belysning af beslutningsprocesserne i henholdsvis det enevældige dansk-norske monarki og det konstitutionelle svensk-finske kongedømme i Frihedstiden. Jævnside hermed og tæt op ad det nævnte projekts problemstillinger har han foretaget den her foreliggende undersøgelse, som har indbragt ham den filosofiske doktorgrad ved Stockholms universitet.

Bogen handler om, at den enevældige dansk-norske kongemagt ikke var så enevældig endda, og hvorfor den ikke var det. Den handler om, at i en stat, hvor man savner valgte forsamlinger, som repræsenterer større eller mindre befolkningsgrupper overfor centralmagten, udøves den politiske indflydelse gennem embedsapparatet, uden hvis indforståelse hverken ønsker nedefra eller beslutninger ovenfra kan gennemføres med nogen effekt.

Som et lille og i usædvanlig grad klart afgrænset område af det dansk-norske monarki er 1700-tallets Island med et folketal, der svinger omkring de 50.000, et overskueligt og trods sine samfundsmæssige afvigelser fra både Danmark, Norge og hertugdømmerne tilsyneladende velegnet til case studies inden for den skitserede emnekreds. Med tyngdepunkter i den islandske landkommission 1770/71, fåresygen 1761–1779, forsøg på beskatning af de islandske embedsmænd og domkirkebyggeriet på Hólar 1757–1763 undersøger forfatteren magtrelationerne og beslutningsprocesserne på Island i 2. halvdel af 1700-tallet, før det katastrofale vulkanudbrud i 1783 næsten lamslog det islandske samfund. Både forholdet mellem almuen og embedsmændene, især sysselmændene, og mellem disse og centralmagten analyseres ud fra et meget konkret materiale.

Fra de almene tendenser, som denne specifikt islandske analyse afslører, søger